

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Kansallisella luonnon monimuotoisuusstrategialla Suomi vastaa kansallisten tavoitteiden lisäksi kansainvälisiin luonnon monimuotoisuutta koskeviin sitoumuksiin. Edellisen strategiakauden tavoitteista ja monista toimenpiteistä huolimatta Suomen luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta on yhä heikkenevä eikä edellisen strategian tavoite luontokadon pysäyttämisestä vuoteen 2020 mennessä toteutunut. On hyvä, että edellisen strategian toteutumista on arvioitu ja on tärkeää, että arvioinnin tulokset huomioidaan nyt valmistellussa strategiassa ja sen toimeenpanossa.

Strategiassa on tuotu hyvin esiin luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys, mikä tarkoittaa, ettei näitä asioita ole mahdollista ratkaista erillään toisistaan. Erityisen tärkeää on huomioida ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävissä toimissa vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. Myös ekologisen kestävyuden ja ihmisen hyvinvoinnin yhteyden ymmärtäminen on tärkeää. Lisäksi lähtökohdissa tuodaan esiin strategian oikeudenmukainen toimeenpano ja mahdolliset yhteensovittamistarpeet perustuslain turvaamien oikeuksien välillä. Tällaisia ovat erityisesti omaisuuden suoja, vastuu luonnosta ja mahdollisuus vaikuttaa omaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

3.1 ja 3.2 Päätavoite ja tarkemmat tavoitteet

Strategian päätavoite luontokadon pysäyttämisestä vuoteen 2030 mennessä on linjassa EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden kanssa. Keski-Suomessa on myös aluetasolle määritetty sama tavoite Keski-Suomen strategiassa.

Strategian päätavoite jakautuu strategialuonnoksessa 22:ksi tavoitteeksi. Määrä kuulostaa paljolta ja voisi olla tarvetta pohtia tavoitteiden priorisointia ja tapaa osoittaa kaikkein tärkeimmät tavoitteet.

Tärkeimpänä ja ensimmäisenä tavoitteena tulee olla luontokadon pysäyttäminen. Luontokadon pysäyttäminen ei vielä tarkoita sitä, että kaikkien lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehitys

olisi pysäytetty vuoteen 2030 mennessä. Strategian toimeenpanossa pitää kuitenkin onnistua vuoteen 2030 mennessä siten, että luonnon monimuotoisuuden tila kääntyy nousuun ja uhanalaistumiskehitys pysähtyy lopullisesti strategiakauden jälkeen. Samalla luonnon monimuotoisuus voi jatkaa vakaalla elpymisuralla. Strategian kuvassa 2 on havainnollisesti esitetty, miten pitkän aikajakson tavoiteaikatauluun tulee sitoutua.

Tarkemmista tavoitteista tärkeimpiä ovat suojelulle, hoidolle ja ennallistamiselle asetetut toimenpidetavoitteet. Näillä tavoitteilla voidaan turvata luonnon monimuotoisuuden kannalta kriittisimmät tekijät. Toteutuksessa on otettava huomioon, ettei pelkkä suojeluprosentti tai alueiden määrä ole ratkaiseva vaan suojelun tulee kohdistua merkittäville ja arvokkaille alueille. Koska hyvinvointimme takia emme voi kokonaan lopettaa luonnonvarojen hyödyntämistä, kriittisimpien luontoarvojen turvaaminen mm. suojelupinta-alaa kasvattamalla on tärkeää luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja luonnonvarojen kestävä käytön varmistamiseksi.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Luonnon tilaa koskevissa tavoitteissa korostuu elinympäristöjen laadun parantaminen. Tämä koskee erityisesti talouskäytössä olevien suojelemattomien elinympäristöjen käyttöä ja hoitoa. Elinympäristöjen keskeisten rakennepiirteiden säilyminen ja vahvistuminen parantaa myös elinympäristöjen tyyppillisen ja uhanalaisen lajiston elinolosuhteita. Tavoitteisiin pääseminen vaatii myös elinympäristöjen kunnostuksia ja ennallistamista. Aidosti kestävä elinympäristöjen käyttö ja hoito ovat myös paras keino varmistaa elinympäristöjen taloudellinen käyttö sekä elinkeinojen säilyminen ja kehittyminen tulevaisuudessa.

Eryteisesti metsien kestävässä käsittelyssä ja hoidossa onnistuminen on tärkeää, koska metsät ovat sekä valtakunnallisesti että aluetaloudellisesti ja yksityistaloudellisesti merkittäviä. Pelkkä tavoitteiden asettaminen ei riitä vaan niiden toteutumista tulee mitata ja seurata. Esim. talousmetsien kookkaiden ja vanhojen puiden määrää voidaan lisätä mm. jättöpuuryhmillä, mutta niiden säilyminen tulevissa hakkuissa tulee varmistaa, ja puumäärien kehitystä systemaattisesti seurata. Talouskäytössä olevien alueiden luonnonhoidolle asetetuissa tavoitteissa onnistuminen riippuu tulevasta monimuotoisuutta koskevasta toimintaohjelmasta, jossa tarkemmat toimenpiteet määritellään.

Pintavesien vähintään hyvä ekologinen tila ja tilan heikkenemisen estäminen vaatii kokonaisten valuma-alueiden tilan parantamista suunnitelmallisesti. Kiireellisiä toimenpiteitä ovat myös kalojen kulkuesteiden purkaminen, mikä parantaisi etenkin kutemaan nousevien uhanalaisten kalalajien elinolosuhteita.

Maatalousympäristöissä tavoiteltu luonnon monimuotoisuuden selkeä lisäys vaatisi maankäyttömuotojen muutosta eli entisaikaisen karjatalouden ja laidunkulttuurin pysyvää vahvistamista. Pienimuotoinen perinnebiotooppien hoito on paikallisesti tärkeää, mutta se ei pelasta maatalouselinympäristöjen monimuotoisuutta ja lajiyhteisöjen elpymistä.

Maankäytön muuttumisen vaikutukset ovat merkittäviä. Asutuksen laajeneminen, tiestön ja muun infran rakentaminen vähentävät merkittävästi mm. metsäpinta-alaa ja katkaisevat ekologisia käytäviä. Samalla ne vähentävät hiilivarastoja ja -nielua sekä elinympäristöjä aiheuttaen pirstoutumista ja monimuotoisuuskatoa.

Strategian geneettistä monimuotoisuutta koskevat tavoitteet painottavat mm. lajien levinneisyysalueidensa ääri rajoilla elävien populaatioiden merkitystä. Nämä lajit tulee ottaa huomioon mm. alueidenkäytön suunnittelussa ja turvata lajien elinolosuhteet. Keski-Suomessa asia on noussut esiin mm. tuulivoimaa koskevan maakuntakaavan valmistelussa maakotkan levinneisyysalueen etelärajoilla. Kaavoituksella voidaan tunnistaa myös suojelua tukevia alueita sekä edistää ja ohjata näiden alueiden kestävästä ihmistoimintaa.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Strategian tavoitteena on 30 % suojelupinta-alan saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä. Tiukasti suojeltu pinta-ala tulee olla vähintään 10 %. Suojelupinta-alaa tulee lisätä erityisesti eteläisessä Suomessa, missä on paljon uhanalaisia elinympäristöjä ja lajeja, mutta tiukasti suojeltu pinta-ala jää nykyisin vain muutamaan prosenttiin. Suojelun tulee tapahtua vapaaehtoisin keinoin, mutta suojelua tulisi priorisoida ja edistää maakunnittaisen suunnittelun pohjalta. Erityisen tärkeää on varmistaa riittävä rahoitus (mm. Metso-rahoitus) kasvaville suojelutoimille.

Keski-Suomessa suojelua tulisi kohdentaa erityisesti luontotyypeiltään ja lajistoltaan monipuolisille alueille, mm. reheviin ja lehtomaisiin sekä luonnontilaisiin ja luonnontilaisenkaltaisiin metsiin. Myös puutteellisesti suojellut korvet ja pienvedet ovat Keski-Suomessa yksi lisäsuojelua vaativista kohteista.

Strategiassa on tunnistettu maakuntakaavoituksen rooli kytkeytyneisyyden lisäämisessä. Keski-Suomessa maakuntakaavoituksella on edistetty soidensuojelua ja suojelun alueiden kytkeytyneisyyttä. Maakuntakaavassa on vajaa 6 000 hehtaaria valtakunnallisiin ohjelmiin kuulumattomia suokohteita luonnonsuojelun aluevarauksina. Valtion rahoituksella tulee varmistaa, että viime vuosien Helmi-rahoituksella hyvään vauhtiin saatu suojelullisesti arvokkaiden kaavasoiden vapaaehtoinen suojelu voidaan toteuttaa loppuun. Soidensuojelu on monimuotoisuuden lisäksi erittäin merkittävää pysyvien hiilivarastojen säilymistä kannalta. Soiden suojeluun tulee yhdistää suoekosysteemien ennallistaminen.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti riittävä ja yhtenäinen tietopohja on tärkeää, jotta suojelu- ja ennallistamistoimenpiteet voidaan kohdentaa vaikuttavasti ja oikeudenmukaisesti. Tässäkin asiassa rahoituksen turvaaminen on keskeistä. Lisäksi on varmistettava tämän strategian suhde ja linjattu muihin strategioihin ja suunnitelmiin kuten esimerkiksi tuoreeseen kansalliseen metsästrategiaan. Vaarana on, että hyvät kirjaukset jäävät toteutumatta, jos eri suunnitelmat eivät ole yhteneviä ja eri alojen toimijat eivät sitoudu niihin.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Strategiassa on tunnistettu luonnonvarojen ylikulutuksen, maankäytön ja rakentamisen merkitys luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen syinä. Oleellista on vähentää neitseellisten luonnonvarojen käyttöä ja tehostaa kiertotaloutta.

Julkisen hallinnon sitoutuminen sekä eri hallinnonalojen ja yhteiskunnan toimijoiden yhteistyö on välttämätöntä luontokadon pysäyttämiseksi ja monimuotoisuuden elpymiseksi. Tavoitteiden saavuttamista auttaa, jos ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut ovat tulevaisuudessa luontoa kuluttavia ja tuhoavia tuotteita ja palveluita halvempia.

Kuten aiemminkin todettu, on tärkeää, että erilaiset strategiat ja ohjelmat tukevat toisiaan ja että luonnon monimuotoisuuden parantaminen otetaan läpileikkaavasti huomioon eri sektorien strategiatyössä.

Strategiassa on tunnistettu ansiokkaasti tarve varmistaa hyvien käytäntöjen kuten HELMI-ohjelman jatkuvuus. Riittävä resurssointi on ainoa tapa varmistaa strategisten kirjausten toteutuminen käytännössä.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

-

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

Strategia on kunnianhimoinen ja strategian tapaan ei vielä kovin konkreettinen. Luonnon monimuotoisuuteen vaikutetaan laajasti eri yhteiskunnan tasoilla ja eri toimijoiden päätöksillä. Tarkemmassa suunnittelussa on siksi tärkeää tunnistaa eri toimijoiden rooleja ja yhteensovittaa kokonaisuus tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla tulee varmistaa myös eri tasojen kuten maakunta- ja paikallistason resurssit ja niiden ennakoitavuus. Strategia kuvaa pitkää prosessia, joka on myös resurssoitava pitkäjänteisesti.

Luonnon monimuotoisuuden edistämisessä ja ekosysteemipalvelujen ylläpitämisessä on tärkeää tunnistaa kaavoituksen, erityisesti maakuntakaavoituksen merkitys ja mahdollisuudet. Viherrakenneajattelu on esimerkki maakuntakaavan mahdollisuuksista edistää luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi kaikessa toiminnassa on otettava huomioon alueelliset erot ja alueiden merkitys tavoitteiden saavuttamisessa ja toimenpiteiden toteuttamisessa. Keski-Suomessa tälle luo pohjaa Keski-Suomen strategian läpileikkaava periaate, kokonaiskestävyys, joka huomioi niin ympäristölliset, taloudelliset, kulttuurilliset kuin sosiaalisetkin näkökulmat.

Bayr Suvi
Keski-Suomen liitto